

Filosofie a její „základ“

Heidegger má zřejmě za to, že opravdové filosofování (každá filosofie, která neulpívá jen „na povrchu“ a není v tom smyslu „nevýznamná a prázdná“ – s. 15), se stále „musí vracet na totéž místo“ a jediné v tom nachází zdroj své síly (a platí to o všech „nejpůvodnějších lidských úsilích“, k nimž ovšem filosofie podle Heideggera náleží). Je zvláštní, že tohle říká filosof, který se zcela mimořádným způsobem zasloužil o to, aby bylo ve filosofii 20. století znovu novým způsobem tematizováno dění, časovost a též čas sám. A vysvětluje to trochu okolnost, že právě na tomto místě se Heidegger opírá o výroky Kantovy, tedy o myšlenky filosofa, který uzavírá osvícenství a vlastně samu „novou dobu“ a který „znehodnotil“ sám čas, když jej převedl na apriorní nazírací formu (čímž se mocně zapojil do „modernity“, tj. do onoho „odhodnocování všech hodnot, i těch nejvyšších“, jak o tom později mluví Nietzsche). Po mém soudu Heidegger zcela oprávněně ukazuje nutnost, aby se filosof stále (ale nikoli stále stejně! – to je má první výhrada) zaměřoval na to, co nemá, ale čím je veden (čím se nechá vést). Je však neudržitelné o tom mluvit jako o „místě“, a už vůbec ne jako o „stále témž místě“. O něco vhodnější je takové označení jako „zdroj“, ale zase je třeba upřesnit, že jde jenom o metaforu, a že tento „zdroj“ je „nepředmětný“ a v tom smyslu „ne-jsoucí“. A poslední poznámka: to, že tento nepředmětný zdroj“ je „ne-jsoucí“ (a že mu tedy nelze připisovat žádné „působení“, žádnou „aktivitu“, která je možná jen prostřednictvím „subjektů“), neznamená, že je bez pohybu, beze změny. Jde ovšem o pohyb docela zvláštní, totiž o „přicházení“, o „pohyb“ ke konkrétním subjektům, které „oslovuje“, „pobízí“, „vyzývá“, „apeluje na ně“ atp. (což jsou samozřejmě také všechno metafory, a je při nich naprosto zakázána jakákoli forma „objektivace“, „zpředmětňování“. Právě proto je slovo „základ“ nevhodné, protože sugeruje něco pevného, co je dole a na čem pak se staví něco dalšího. (Něco takového sugeruje i to, jak se vyjadřuje Kant: „později snad může být z materiálu, který nyní leží v prachu, vybudována nádherná stavba“; cituje rovněž Heidegger, s. 13.) Na žádné nepředmětné výzvě nemůže lidské dílo „spočinout“, a taková výzva rozhodně není ničím, co by se podobalo materiálu, a už dokonce ne nějakému „prachu“ nebo „něčemu v prachu ležícímu“. Jistěže nemáme jiné možnosti než hovořit v obrazech, v metaforách, ale záleží přece také na tom, jakých obrazů či metafor použijeme.

(Písek, 080916-2.)